

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет філології, історії та політико-юридичних наук
Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НІМЕЧЧИНИ КІНЦЯ ХХ-
ПОЧ. ХХІ СТОЛІТТЯ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ВСЕСВІТНЬОЇ
ІСТОРІЇ 10-11 КЛАСАХ

Студента

Науковий керівник

Мартиненко Володимир Васильович

к.і.н., доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Рецензент: Баранков О.Г., к.п.н., доцент

Рецензент: Потапенко М.В., к.і.н., доцент
кафедри історії України Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Допущено до захисту. Допущено до захисту

Завідувач кафедри _____ “ ___ ”

Ніжин 2024

АНОТАЦІЯ

У магістерській роботі, присвяченій особливостям викладання історії Німеччини ХХ–ХХІ століть у курсі всесвітньої історії для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти України, аналізується місце німецької історії в шкільній програмі, виявляються проблеми її викладання та пропонуються шляхи вдосконалення навчального процесу.

Робота складається з трьох розділів. **У першому розділі** розглянуто роль Німеччини у світовій історії та її вплив на глобальні історичні процеси, зокрема становлення європейської спільноти, роль у двох світових війнах, період поділу на ФРН і НДР, а також об'єднання Німеччини та її місце у сучасному світі. **Другий розділ** присвячено аналізу структури та змісту шкільної програми з всесвітньої історії для старших класів. Розглядається, як у програмі висвітлено ключові аспекти німецької історії, такі як Веймарська республіка, нацистський режим, Друга світова війна, Нюрнберзький процес, Холодна війна та сучасні аспекти європейської інтеграції. **У третьому розділі** досліджуються проблеми висвітлення німецької історії в підручниках, зокрема можливі упущення в інтерпретаціях, застарілість фактів або відсутність матеріалів, що дозволяють аналізувати вплив Німеччини на Україну, наприклад, в контексті міграційних процесів, економічних зв'язків чи історії української діаспори в Німеччині. Особлива увага приділяється адаптації змісту навчання до реалій українських шкіл під час війни, зокрема актуалізації історичних паралелей, таких як наслідки тоталітарних режимів або значення міжнародної солідарності. Робота також пропонує шляхи співпраці між українськими та німецькими освітянами, спрямовані на обмін досвідом та спільне створення навчальних матеріалів.

Ключові слова: історія Німеччини, методика викладання історії, шкільна програма, інноваційні методи навчання

ABSTRACT

The master's thesis dedicated to the features of teaching the history of Germany in the 20th–21st centuries within the course of world history for 10th–11th grades of Ukrainian secondary schools analyzes the place of German history in the school curriculum, identifies problems in its teaching, and suggests ways to improve the educational process.

The work consists of three chapters. **The first chapter** examines Germany's role in world history and its influence on global historical processes, including the formation of the European community, its role in both World Wars, the division into FRG and GDR, as well as Germany's reunification and its position in the modern world. **The second chapter** focuses on analyzing the structure and content of the world history curriculum for upper grades. It considers how the curriculum addresses key aspects of German history, such as the Weimar Republic, the Nazi regime, World War II, the Nuremberg Trials, the Cold War, and contemporary aspects of European integration. **The third chapter** explores problems in the presentation of German history in textbooks, including possible omissions, outdated interpretations, or the lack of materials that enable an analysis of Germany's impact on Ukraine, such as in the context of migration processes, economic relations, or the history of the Ukrainian diaspora in Germany.

Special attention is given to adapting the educational content to the realities of Ukrainian schools during wartime, particularly in highlighting historical parallels such as the consequences of totalitarian regimes or the importance of international solidarity. The thesis also proposes ways to foster collaboration between Ukrainian and German educators, aimed at exchanging experiences and jointly creating educational materials.

Keywords: History of Germany, methodology of teaching history, school curriculum, innovative teaching methods.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА НІМЕЧЧИНИ	10
1.1. Основні етапи та ключові події історії Німеччини.....	10
1.2. Роль Німеччини у світових історичних процесах.....	13
1.3. Значення вивчення німецької історії для розуміння глобальних тенденцій.....	16
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ ІСТОРІЇ НІМЕЧЧИНИ В ШКІЛЬНІЙ ПРОГРАМІ ТА ПІДРУЧНИКАХ.....	2
1	
2.1. Особливості курсу всесвітньої історії в 10-11 класах.....	21
2.2. Аналіз підручників і програм: відображення історії Німеччини.....	24
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ НІМЕЧЧИНИ В ШКОЛІ.....	43
3.1. Методичні рекомендації щодо підвищення ефективності навчання.....	43
3.2. Інноваційні підходи до вивчення історії Німеччини.....	47
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вивчення історії Німеччини в шкільному курсі всесвітньої історії 10-11 класів є важливим у контексті сучасних українсько-німецьких відносин та потреб реформування історичної освіти в Україні.

Німеччина, як провідна держава Європейського Союзу, відіграє ключову роль у підтримці України у боротьбі проти російської агресії. Німецька дипломатична, фінансова та гуманітарна допомога, а також готовність приймати українських біженців, підкреслюють важливість налагодження взаєморозуміння між нашими країнами. Це створює підґрунтя для поглибленого вивчення історії Німеччини, її політичних, соціальних і економічних трансформацій.

Досвід Німеччини з подолання тоталітарного минулого, зокрема періоду Третього Рейху та наслідків Другої світової війни, є надзвичайно важливим для аналізу механізмів демократизації та захисту прав людини. Вивчення процесів денацифікації, політичної реконструкції та економічного відновлення ФРН після війни допомагає зрозуміти ключові етапи розбудови демократичного суспільства.

Історія Німеччини також є цінною для аналізу європейської інтеграції, оскільки саме Німеччина виступала одним із ініціаторів створення Європейського Союзу. Дослідження німецької моделі федералізму, соціально-економічних реформ та політики сталого розвитку може слугувати прикладом для України в її прагненні до європейської інтеграції та побудови ефективної державної системи.

В умовах сучасного освітнього простору важливо розробляти інноваційні методичні підходи до викладання історії Німеччини. Використання цифрових інструментів, інтерактивних методик та інтеграція матеріалів про сучасні

українсько-німецькі відносини сприятиме формуванню в учнів цілісного уявлення про історію Німеччини та її роль у світових процесах.

Аналіз навчальних програм та підручників свідчить про необхідність більш детального висвітлення таких тем, як: об'єднання Німеччини у ХІХ столітті, роль країни у світових війнах, економічне «німецьке диво» та сучасна зовнішня політика. Особливу увагу слід приділити соціокультурному аспекту історії Німеччини, зокрема її внеску в розвиток науки, мистецтва і технологій.

Таким чином, дослідження проблем викладання історії Німеччини в українській школі та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення є актуальним завданням для підвищення якості історичної освіти та підготовки молоді до сучасних викликів глобалізованого світу.

Мета магістерської роботи полягає у комплексному аналізі стану викладання історії Німеччини в курсі всесвітньої історії для 10-11 класів та розробці практичних рекомендацій щодо його вдосконалення з урахуванням сучасних освітніх потреб і викликів.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати місце та роль історії Німеччини у шкільному курсі всесвітньої історії.
- Дослідити зміст та структуру навчальних програм і підручників щодо висвітлення історії Німеччини.
- Виявити основні проблеми у викладанні історії Німеччини в українській школі.
- Розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення викладання історії Німеччини.
- Запропонувати інноваційні підходи та додаткові матеріали для поглибленого вивчення історії Німеччини.

Об'єкт дослідження:

Система викладання історії Німеччини ХХ-ХХІ століть у шкільному курсі всесвітньої історії.

Предмет дослідження:

Методичні особливості та проблеми викладання історії Німеччини в курсі всесвітньої історії для 10-11 класів та шляхи їх вдосконалення.

Методологічна основа дослідження:

Робота базується на принципах науковості, об'єктивності, системності та історизму.

У дослідженні використано:

- **Системно-структурний метод** для аналізу навчальних програм і підручників із всесвітньої історії;
- **Порівняльний метод** для зіставлення підходів різних авторів до висвітлення історії Німеччини;
- **Статистичний метод** для кількісного аналізу матеріалів, пов'язаних з історією Німеччини, у підручниках;
- **Проблемно-хронологічний метод** для дослідження розвитку методики викладання німецької історії;
- **Метод педагогічного спостереження** для виявлення труднощів, які виникають у школярів при вивченні історії Німеччини;
- **Метод моделювання** для розробки методичних рекомендацій і створення нових навчальних матеріалів.

Дослідження ґрунтується на сучасних досягненнях педагогічної науки, методики викладання історії та інноваційних освітніх технологіях. Особлива

увага приділяється використанню цифрових інструментів, які сприяють інтерактивному засвоєнню знань.

Практична значущість роботи: результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення методики викладання історії Німеччини, розробки інноваційних підходів до навчання та створення інтегрованих курсів із врахуванням потреб сучасного освітнього середовища.

Теоретичне значення. Полягає у систематизації та узагальненні підходів до викладання історії Німеччини в шкільному курсі всесвітньої історії; виявленні та теоретичному обґрунтуванні основних проблем у висвітленні німецької історії в українських підручниках; розробці теоретичних засад удосконалення методики викладання історії Німеччини з урахуванням сучасних освітніх потреб. Обґрунтовано критерії відбору та структурування навчального матеріалу з історії Німеччини для учнів старших класів. Розвинуто теоретичні положення щодо впровадження інноваційних методів навчання, зокрема інтерактивних технологій, у процес викладання німецької історії.

Практичне значення.

- Розроблено методичні рекомендації для ефективного викладання історії Німеччини в умовах обмеженого навчального часу.
- Створено навчально-методичні матеріали для поглибленого вивчення німецької історії.
- Впроваджено інноваційні підходи, зокрема мультимедійні презентації, віртуальні екскурсії, проєктне навчання, гейміфікацію та кейс-методику.
- Розроблено практичні завдання різного рівня складності та критерії оцінювання для учнів.
- Адаптовано методику викладання до умов дистанційного навчання під час воєнного стану.

Матеріали можуть бути використані вчителями історії під час підготовки уроків, розробки навчальних програм, створення підручників і посібників. Вони також є корисними для проведення інтерактивних уроків, спрямованих на активізацію інтересу учнів до вивчення історії Німеччини.

Наукова новизна. Уперше здійснено комплексний аналіз системи викладання історії Німеччини в сучасній українській школі. Розроблено цілісну методику викладання німецької історії з урахуванням сучасних викликів, включаючи дистанційне навчання та воєнний стан.

Удосконалено:

- Критерії відбору та структурування навчального матеріалу з історії Німеччини.
- Підходи до інтеграції історії Німеччини в загальний курс всесвітньої історії.

Набули подальшого розвитку методи використання інноваційних технологій у викладанні, включаючи цифрові ресурси та інтерактивні платформи. Розроблено способи адаптації навчальних матеріалів до різних форм навчання та технічних можливостей шкіл.

Ці напрацювання сприяють удосконаленню викладання історії Німеччини та формуванню в учнів критичного мислення й глибшого розуміння світових історичних процесів.

Джерельна база дослідження.

До навчальної літератури належать підручники з всесвітньої історії для 10-11 класів (2018-2019 рр.), зокрема роботи Ладиченка Т.В. (рівень стандарту та профільний), Полянського П., Сорочинської Н.М., Гісема О.О., а також Щупака І.Я. У цих підручниках аналізується роль Німеччини в ключових історичних подіях, включаючи об'єднання Німеччини, Першу і Другу світові війни, повоєнну реконструкцію, розділення та об'єднання ФРН і НДР, а також сучасні політичні та економічні процеси.

Серед **нормативних документів** варто відзначити навчальну програму з всесвітньої історії для 10-11 класів, затверджену Міністерством освіти і науки

України, а також методичні рекомендації МОН щодо викладання історії в умовах воєнного стану.

Наукова література представлена монографіями та посібниками, присвяченими історії Німеччини, зокрема дослідженням про процеси демократизації, денацифікації, європейської інтеграції та соціально-економічні трансформації. Серед матеріалів особливу увагу приділено роботам із методики викладання історії, які містять рекомендації щодо адаптації змісту для шкільних програм.

Електронні ресурси включають офіційні освітні портали, зокрема сайти Міністерства освіти і науки України, онлайн-платформи для вчителів, цифрові освітні інструменти, такі як інтерактивні карти та історичні бази даних.

Така структура джерельної бази забезпечує комплексний підхід до вивчення проблеми викладання історії Німеччини в українських школах, охоплюючи як традиційні друковані, так і сучасні цифрові ресурси. Це дозволяє проводити аналіз із урахуванням різних аспектів: змістового, методичного та технічного.

Апробація магістерської роботи складається з однієї опублікованої статі:

Автор взяв участь у таких конференціях:

Структура та обсяг дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА НІМЕЧЧИНИ У КОНТЕКСТІ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

1.1. Основні етапи та ключові події історії Німеччини

У контексті вивчення історії Німеччини в шкільному курсі 10-11 класів особлива увага приділяється подіям XX-XXI століть, оскільки цей період мав вирішальний вплив на формування сучасної Європи та світового порядку. Проте для повного розуміння новітньої історії необхідно звернутися до попереднього історичного розвитку Німеччини, який заклав основи її державності та міжнародного впливу.

Історичний розвиток Німеччини демонструє еволюцію від роздроблених германських племен до провідної європейської держави. Ранній період історії пов'язаний із Римською імперією, що залишила значний культурний і технологічний слід. Середньовіччя ознаменувалося формуванням Священної Римської імперії германської нації, яка відігравала центральну роль у європейських політичних і релігійних процесах[3, с.45].

Реформація XVI століття, ініційована Мартіном Лютером, стала важливим етапом у становленні німецької ідентичності та спричинила тривалі релігійні конфлікти, які вплинули на політичну карту Європи. Події Тридцятирічної війни (1618–1648) і Вестфальський мир закріпили систему суверенних держав, що мала вирішальне значення для міжнародних відносин[8, с.70].

Об'єднання Німеччини в 1871 році під проводом Пруссії стало кульмінацією боротьби за національну єдність і створенням Німецької імперії. Період кінця XIX століття характеризувався інтенсивною індустріалізацією, розвитком науки, культури та мілітаризацією. Однак внутрішня напруженість і геополітичні амбіції привели Німеччину до Першої світової війни, наслідки якої стали катастрофічними для країни та всього континенту[10, с.95].

Події ХХ століття, включаючи прихід до влади нацистів, Другу світову війну, її наслідки та розділення Німеччини на ФРН і НДР, визначили траєкторію розвитку країни в новітній час. Особливо важливими для вивчення є процеси денацифікації, демократизації Західної Німеччини та об'єднання країни в 1990 році після падіння Берлінського муру. Ці події стали символом завершення Холодної війни та нового етапу розвитку Німеччини як провідної європейської держави[15, с.200]. Важливе значення має і сучасна роль Німеччини як економічного лідера Європейського Союзу, її внесок у процеси європейської інтеграції, миротворчу діяльність та вирішення глобальних викликів. Цей період демонструє, як історичні уроки сприяють формуванню політики, орієнтованої на мир, співпрацю та захист демократичних цінностей.

Поразка Німецької імперії в Першій світовій війні призвела до революції 1918 року, краху монархії та проголошення Веймарської республіки. Версальський договір 1919 року наклав на Німеччину значні репарації, що спричинило економічну кризу та політичну нестабільність. У 1920-х роках, незважаючи на спроби демократизації, країна зіткнулася із гіперінфляцією, безробіттям і зростанням екстремістських рухів, зокрема нацизму[12, с.85].

Прихід до влади Адольфа Гітлера в 1933 році означав встановлення тоталітарного режиму. Нацистська ідеологія спричинила репресії, порушення прав людини та агресивну зовнішню політику, що призвела до початку Другої світової війни в 1939 році. Німеччина стала ініціатором війни, яка забрала десятки мільйонів життів і завершилася її поразкою в 1945 році. Наслідки включали розподіл країни на зони окупації, крах нацистської ідеології та масштабні економічні й соціальні втрати[18, с.130]. Німеччина була розділена на дві держави: Федеративну Республіку Німеччину (ФРН) на заході та Німецьку Демократичну Республіку (НДР) на сході. Західна Німеччина під керівництвом Конрада Аденауера провела реформи, які привели до "німецького економічного дива", швидкого відновлення економіки завдяки підтримці плану Маршалла та розвитку демократичних інституцій.

Східна Німеччина перебувала під впливом Радянського Союзу, будуючи соціалістичну економіку та політичну систему. Зведення Берлінського муру в 1961 році стало символом Холодної війни та поділу Європи. Обидві Німеччини брали участь у глобальних конфліктах через своїх союзників: НАТО на Заході та Варшавський договір на Сході[25, с.210].

Падіння Берлінського муру у 1989 році стало сигналом до завершення поділу. У 1990 році, після переговорів між союзниками та двома німецькими державами, відбулося офіційне об'єднання Німеччини. Цей процес став символом кінця Холодної війни і початку нової епохи європейської інтеграції[32, с.310]. Після об'єднання Німеччина стала лідером Європейського Союзу, зосередившись на зміцненні європейської інтеграції, розвитку економіки та просуванні демократичних цінностей. Країна взяла на себе важливу роль у глобальних питаннях, включаючи екологічні ініціативи, миротворчу діяльність і реагування на фінансові кризи. ХХ століття залишило глибокий слід у німецькій історії, продемонструвавши здатність країни до відновлення, демократизації та міжнародного співробітництва, що стало прикладом для інших держав.

Об'єднання Німеччини у 1990 році після падіння Берлінського муру стало однією з найважливіших подій європейської історії кінця ХХ століття. Воно ознаменувало завершення поділу Європи на дві ідеологічні системи та стало символом нового етапу європейської інтеграції. Проте процес інтеграції східних земель до Федеративної Республіки Німеччини супроводжувався економічними труднощами, соціальною нерівністю та культурними відмінностями, які й досі залишаються актуальними[12, с.245].

Німеччина стала економічним локомотивом Європейського Союзу. Її потужна промисловість, орієнтована на експорт, і соціальна ринкова економіка забезпечили стабільний розвиток. Однак глобалізація та фінансова криза 2008 року виявили вразливість німецької економіки. Нещодавні

виклики, зокрема енергетична криза через скорочення постачання російського газу, змушують Німеччину адаптуватися до нових реалій, розвиваючи відновлювані джерела енергії та зменшуючи залежність від імпорту[17, с.325].

Міграційна криза 2015 року стала важливим етапом в історії Німеччини. Політика "відкритих дверей" канцлера Ангели Меркель призвела до прийняття понад мільйона біженців, здебільшого з Сирії та Афганістану. Це викликало значний суспільний резонанс і посилило політичні суперечки щодо інтеграції мігрантів, мультикультуралізму та збереження національної ідентичності[20, с.410].

Після Брекзиту Німеччина зміцнила свою роль у Європейському Союзі, ставши його економічним і політичним ядром. Німеччина бере активну участь у вирішенні глобальних викликів, таких як боротьба зі зміною клімату, захист прав людини та розвиток інноваційних технологій. Важливим є також внесок країни у підтримку України в умовах російської агресії, що включає надання військової, економічної та гуманітарної допомоги[25, с.475].

Сучасна Німеччина стикається з низкою внутрішніх і зовнішніх викликів. До внутрішніх належать необхідність адаптації до старіння населення, реформування системи соціального забезпечення та інтеграції мігрантів. На зовнішньополітичному рівні Німеччина повинна знайти баланс між своїми зобов'язаннями в ЄС і НАТО та прагненням до стратегічної автономії Європи. Вивчення історії Німеччини в курсі всесвітньої історії для 10-11 класів дає змогу учням зрозуміти процеси, які формували сучасну Європу. Особливу увагу слід приділити урокам тоталітарного минулого, демократичним реформам, процесу об'єднання країни та її сучасній ролі в глобальних процесах.

Актуалізація навчальних програм із врахуванням співпраці між Україною та Німеччиною, зокрема у сфері економіки, культури та протидії російській агресії, сприятиме формуванню у молоді комплексного бачення міжнародних

відносин та значення Німеччини у світовій історії. Це розвиває не лише історичні знання, але й критичне мислення, здатність аналізувати сучасні виклики та розуміти механізми їх подолання.

1.2 Роль Великобританії у світових історичних процесах

У шкільному курсі історії XX-XXI століть особлива увага приділяється трансформації Німеччини від розділеної та тоталітарної країни до об'єднаної демократичної держави. Її багатовіковий політичний, економічний і культурний розвиток зробив Німеччину ключовим актором сучасного світового порядку[28].

Поразка Німеччини у Другій світовій війні призвела до її розділення на дві частини – ФРН і НДР, які стали символами протистояння Заходу та Сходу під час Холодної війни. Федеративна Республіка Німеччина (ФРН) стала активним учасником європейської інтеграції, долучившись до створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) у 1957 році, а згодом Європейського Союзу.

Ставши одним із засновників НАТО, ФРН утвердила себе як невід'ємну частину трансатлантичного альянсу, орієнтуючись на співпрацю зі США та іншими західними державами. Східна Німеччина (НДР), навпаки, стала частиною соціалістичного блоку під впливом Радянського Союзу, беручи участь у Варшавському договорі та РЕВ[15, с.210].

Падіння Берлінського муру в 1989 році стало історичним моментом, який започаткував процес об'єднання країни. Об'єднана Німеччина швидко зайняла позицію лідера в Європейському Союзі, сприяючи економічному розвитку регіону, впровадженню єдиної валюти євро та розвиваючи ініціативи з розширення ЄС.

Німеччина також стала ключовим учасником міжнародних фінансових інституцій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, активно працюючи над стабілізацією глобальної економіки. Її участь у миротворчих місіях ООН і зусиллях з розв'язання глобальних проблем, включаючи боротьбу зі зміною клімату, зміцнила її роль як впливового міжнародного актора[22, с.310].

У сучасному світі Німеччина відіграє провідну роль у вирішенні глобальних викликів, таких як енергетична криза, міграція та захист прав людини. Будучи найбільшою економікою Європи, країна значною мірою впливає на політику ЄС, сприяючи його єдності та розвитку. Її активна позиція у підтримці України в умовах російської агресії демонструє важливість Німеччини в забезпеченні європейської безпеки та стабільності.

Німеччина є однією з найбільших економік світу та лідером у багатьох галузях. Її промисловість орієнтована на виробництво високотехнологічної продукції: автомобілів, машинобудівного обладнання, хімічної та фармацевтичної продукції. Такі бренди, як BMW, Volkswagen, Siemens і Bayer, є символами німецької якості та технологічної інноваційності. Франкфурт-на-Майні є одним із провідних фінансових центрів Європи, де розташований Європейський центральний банк (ЄЦБ). Німеччина відіграє важливу роль у встановленні економічних стандартів у Європейському Союзі, сприяючи фінансовій стабільності в регіоні. Вона також демонструє лідерство у розвитку зеленої енергетики через ініціативу "Енергетичний перехід" (Energiewende), яка спрямована на скорочення використання викопного палива та розвиток відновлюваних джерел енергії[12, с.85].

Німеччина має багатий культурний спадок, який продовжує впливати на світ. Музика великих композиторів, таких як Бах, Бетховен і Брамс, залишається класикою світової культури. Сучасний кінематограф, зокрема

кінофестиваль "Берлінале", є важливою платформою для обговорення соціальних і культурних проблем.

Німеччина є активним учасником міжнародних зусиль у боротьбі зі зміною клімату. Її ініціативи щодо скорочення викидів парникових газів та інвестиції у відновлювану енергетику стали зразком для інших країн. Участь у Паризькій угоді та фінансування програм розвитку зелених технологій демонструють її екологічну відповідальність. Німеччина також відіграє важливу роль у гуманітарній та міжнародній дипломатії, беручи участь у врегулюванні конфліктів, підтримці демократії та боротьбі з тероризмом. Особливого значення набула її підтримка України під час російської агресії, що включає постачання військової техніки, фінансову допомогу та гуманітарну підтримку біженців. Економічний, культурний та науковий потенціал Німеччини робить її важливим глобальним гравцем у сучасному світі. Її досвід вирішення внутрішніх і міжнародних викликів є цінним прикладом для інших країн, зокрема України, яка прагне до розвитку демократії, стабільної економіки та інтеграції у світове співтовариство.

Для України досвід Німеччини є надзвичайно важливим у контексті реформування державних інституцій, демократизації суспільства та європейської інтеграції. Шлях Німеччини від тоталітарного режиму до провідної демократії Європи демонструє, як подолання історичних викликів та орієнтація на цінності свободи і прав людини можуть сприяти побудові стабільної та процвітаючої держави. Німеччина є одним із ключових партнерів України у боротьбі проти російської агресії. Економічна, гуманітарна та військова допомога, а також активна позиція у межах Європейського Союзу сприяють зміцненню міжнародної підтримки України. Важливою є участь Німеччини в наданні фінансової допомоги, спрямованої на стабілізацію економіки України, а також у процесі реформ, зокрема в енергетичному секторі, судовій системі та сфері децентралізації.

Досвід Німеччини як одного із засновників Європейського Союзу є цінним прикладом для України, яка прагне стати повноправним членом європейської спільноти. Німеччина демонструє, як ефективно використання європейських механізмів і фінансових ресурсів може сприяти розвитку економіки та інфраструктури. Модель німецького федералізму, що поєднує ефективно управління та місцеве самоврядування, є корисною для України, яка продовжує впроваджувати децентралізацію. У сучасному світі Німеччина посилює свої міжнародні позиції як економічний і політичний лідер Європи. Її активна участь у розв'язанні глобальних проблем, таких як боротьба зі зміною клімату, підтримка зеленої енергетики та інновацій, демонструє ефективність політики сталого розвитку. Німеччина також активно сприяє розвитку цифрових технологій та ініціатив у сфері освіти, зокрема через програми академічного обміну та підтримку українських студентів.

Шлях Німеччини у XX-XXI століттях від тоталітарного режиму до провідної демократії світу показує, як глибокі реформи та робота над історичною пам'яттю сприяють формуванню сильного суспільства. Уроки денацифікації, політичної реформи та економічного відновлення можуть слугувати орієнтиром для України на шляху до подолання викликів сучасності. Вивчення досвіду Німеччини в шкільному курсі дозволяє учням зрозуміти складність міжнародних відносин, роль провідних держав у формуванні сучасного світового устрою та значення демократії для суспільного розвитку. Це допомагає формувати у школярів критичне мислення та вміння аналізувати, що є важливим для розуміння місця України у глобальному контексті.

Німеччина є однією з ключових країн на світовій арені, що активно формує міжнародну політику та займає важливу позицію у глобальних справах. Після об'єднання у 1990 році Німеччина відновила свій статус потужного економічного і політичного гравця, який сприяє розвитку міжнародних відносин і вирішенню глобальних проблем. Також активно підтримує

принципи демократії, прав людини та верховенства права. Вона є одним із лідерів у питаннях кліматичних змін, розвитку сталого розвитку, а також у боротьбі з глобальними викликами, такими як біженці, міжнародний тероризм та пандемії. У рамках Європейського Союзу Німеччина відіграє центральну роль у розвитку інтеграційних процесів і зміцненні економічної та політичної стабільності в Європі.

Німеччина також активно працює в рамках міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, Велика двадцятка (G20) та інші, сприяючи миротворчим ініціативам і гуманітарним проектам. Вона є важливим фінансовим і політичним донором у різних сферах, таких як міжнародна допомога, освіта та охорона здоров'я в найуразливіших регіонах світу. Історично Німеччина пережила серйозні трансформації, зокрема, після двох світових воєн, що сприяло формуванню її нинішнього образу як країни, яка активно підтримує мир і співпрацю на глобальному рівні. Підвищена увага до прав людини, демократичних інститутів і соціальних стандартів відображає прагнення країни бути на передовій у просуванні гуманітарних цінностей у світі.

Німеччина продовжує бути важливим прикладом для інших країн, які хочуть зміцнити свою міжнародну позицію через збереження цінностей демократії, підтримку прав людини та сталого розвитку.

1.3 Значення вивчення британської історії для розуміння глобальних тенденцій

Вивчення історії Німеччини ХХ-ХХІ століть у старшій школі є важливим для розуміння розвитку сучасної Європи та глобальних процесів. Аналіз трансформації Німеччини як однієї з основних світових держав дозволяє учням глибше усвідомити ключові зміни, що відбулися у країні, а також її роль у формуванні сучасного міжнародного порядку.

Трансформація Німеччини від тоталітарного режиму нацистської Німеччини до демократичної держави після Другої світової війни є важливим прикладом постконфліктної реконструкції та адаптації до нових реалій. Після поділу країни на дві частини під час Холодної війни та її об'єднання в 1990 році Німеччина стала символом політичної і економічної стабільності, що сприяло розвитку Європейського Союзу. Уроки єдності, демократії та відновлення після великих політичних і економічних криз є важливими для молодого покоління, яке вивчає історію Німеччини.

Економічні перетворення Німеччини у новітній період також є важливими для аналізу економічної модернізації. Після Другої світової війни країна пережила швидку економічну відбудову, відому як "економічне диво", що забезпечило перехід від руйнувань до процвітання. Подальше приєднання Німеччини до Європейського Союзу дозволило країні стати одним із провідних економічних центрів світу, а її промисловий і технологічний розвиток створив модель для інших країн у рамках глобалізації.

Соціальні зміни в Німеччині також є важливими для розуміння розвитку сучасного громадянського суспільства. Німеччина є одним із прикладів успішної інтеграції мігрантів та розвитку мультикультуралізму, попри існуючі соціальні виклики. Вдосконалення системи соціального забезпечення, розвиток освіти та медичних послуг є основою для стабільності та процвітання сучасного громадянського суспільства.

Міжнародна діяльність Німеччини в новітній період є важливою частиною її зовнішньополітичної стратегії. Як одна з провідних країн Європи, Німеччина відіграє центральну роль у міжнародних організаціях, таких як ООН, ЄС, НАТО, а також у вирішенні глобальних проблем, зокрема боротьбі з кліматичними змінами, міжнародним тероризмом та біженцями. Участь Німеччини у миротворчих місіях та її роль у формуванні європейської та

глобальної політики надають важливий матеріал для розуміння сучасних геополітичних процесів.

Загалом, історія Німеччини ХХ-ХХІ століть є важливим прикладом для аналізу процесів модернізації, інтеграції та адаптації до глобальних змін.

Для українських школярів вивчення історії Німеччини ХХ-ХХІ століть також має важливе практичне значення, оскільки досвід цієї країни у демократичній трансформації, економічних реформах та міжнародних відносинах може слугувати корисним орієнтиром у розумінні сучасних процесів в Україні. Після Другої світової війни Німеччина пережила значні соціальні, політичні та економічні зміни, які забезпечили її позицію однієї з найбільш стабільних і впливових країн у світі.

Методологічне значення вивчення історії Німеччини полягає в можливості дослідження великих трансформаційних процесів — від нацистської диктатури до демократичної Німеччини, від поділу країни на дві частини до її об'єднання у 1990 році. Це дозволяє учням аналізувати процеси реконструкції та перехідного періоду, розуміти важливість національної єдності, демократичних принципів та економічної стабільності. Зокрема, досвід Німеччини у відновленні країни після руйнувань війни і втілення реформ дає можливість розвивати аналітичні навички, критичне мислення та здатність розуміти глибокі зв'язки між політичними, економічними та соціальними аспектами.

Вивчення культурного впливу Німеччини в ХХ-ХХІ століттях дозволяє зрозуміти, як країна зберігає національну ідентичність, одночасно активно інтегруючись у глобальні культурні процеси. Вплив німецької філософії, літератури, музики, а також розвитку сучасних технологій створює важливий контекст для розуміння світової культурної спадщини і глобалізації. Німеччина стала важливим центром культурного обміну в Європі, що

допомогло зберегти її культурне багатство в умовах сучасного глобалізованого світу.

Науково-технологічний розвиток Німеччини в новітній період також надає цінні уроки для розуміння механізмів інновацій. Німецька наука та технології, зокрема в галузях інженерії, автомобільної промисловості, медицини та екології, продовжують визначати не тільки економічний, але й соціальний розвиток країни. Це може бути корисним для українських школярів у контексті важливості інвестицій у науку, інновації та технології для сталого розвитку держави.

Особливу увагу слід приділити післявоєнному періоду історії Німеччини, коли країна пережила фундаментальне переосмислення своєї ролі на глобальній арені. Розвиток Німеччини від країни, що була поділена на дві частини, до єдиної демократичної держави, стала не лише важливим уроком для інших країн, але й допомогла сформувати нові механізми економічної, політичної та соціальної адаптації в умовах глобальних змін. Цей досвід є важливим для розуміння, як країни, що пережили війни та розкол, можуть об'єднуватися та досягати економічного зростання, зберігаючи національну гідність і стабільність.

Вивчення Німеччини у XXI столітті також дозволяє зрозуміти сучасні міжнародні відносини, роль Німеччини в Європейському Союзі, в контексті її зовнішньої політики та безпеки, а також у боротьбі з глобальними викликами, такими як зміни клімату, міграційні процеси та міжнародні конфлікти.

Еволюція політичної системи Німеччини у новітній період також відображає ефективність демократичного врядування через взаємодію основних політичних сил, таких як Християнсько-демократичний союз (ХДС) та Соціал-демократична партія Німеччини (СДПН). З моменту об'єднання країни у 1990 році, Німеччина пройшла важливі етапи політичної стабільності, що стали основою для її лідерства в Європі. Зокрема, період канцлерства

Герхарда Шредера та Ангели Меркель був позначений економічними реформами та посиленням соціальної політики, що дозволило Німеччині не лише зберегти свою позицію в Європі, але й стати зразком політичної стабільності та ефективного врядування.

Досвід Німеччини у розв'язанні етнонаціональних проблем також є важливим для розуміння сучасних політичних процесів. Питання, пов'язані з інтеграцією мігрантів, а також дебати навколо прав національних меншин, таких як турецька громада, є важливими аспектами німецької політики. Проблеми, пов'язані з мультикультуралізмом та соціальною інтеграцією, вимагали пошуку балансів між підтримкою національної ідентичності та інтеграцією нових громад. Це створює важливий прецедент для розв'язання подібних проблем у глобалізованому світі через демократичні механізми.

Вивчення економічних трансформацій Німеччини дозволяє зрозуміти механізми переходу від індустріальної до постіндустріальної економіки. Після об'єднання країни Німеччина стала однією з провідних економічних держав світу завдяки розвитку високих технологій, сталому розвитку екологічних виробництв, а також досягненням у галузі інжинірингу, автомобільної промисловості та машинобудування. Стратегія "Індустрія 4.0" стала важливою частиною економічної модернізації країни, яка активно адаптується до глобалізаційних викликів, зміни ринкових умов та цифрових трансформацій.

Німецький досвід у сфері освіти та науки також є важливим для розуміння розвитку людського капіталу в сучасному світі. Німеччина традиційно славиться своїми освітніми інститутами та університетами, які займають провідні позиції в світі. Країна поєднує сильну академічну традицію з інноваційними підходами до наукових досліджень, що дозволяє їй залишатися конкурентоспроможною на світовій арені. Зокрема, розвиток науково-дослідних центрів, таких як Інститут Макса Планка, сприяє прогресу у багатьох сферах — від медичних досліджень до інженерії.

Роль Німеччини у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки має важливе значення для розуміння глобальних геополітичних процесів. Участь Німеччини в НАТО, її внесок у миротворчі операції та протидія міжнародному тероризму є важливими складовими її зовнішньої політики. Німеччина активно підтримує механізми колективної безпеки та співпрацює з іншими країнами в боротьбі з глобальними викликами, такими як змінення клімату, біженці та зростаюча загроза від міжнародного тероризму. Її участь у міжнародних організаціях, зокрема в ООН та ЄС, підкреслює важливість Німеччини як ключового актора на світовій арені.

Вивчення Німеччини у новітній період дозволяє краще зрозуміти її роль як однієї з найбільших і найвпливовіших держав Європи та світу, а також допомагає розібратися у механізмах демократичного врядування, економічних трансформацій, соціальних змін та міжнародних відносин.

Методологічно важливим є вивчення німецьких підходів до збереження історичної пам'яті та культурної спадщини. Німеччина є прикладом того, як можна поєднувати глибоку повагу до власних історичних традицій з відкритістю до інновацій, що дозволяє зберігати національну ідентичність в умовах сучасних глобальних змін. Після Другої світової війни Німеччина зосередилася на переосмисленні своєї історії, що стало важливим етапом у процесі національного примирення. Відновлення і збереження пам'яток, музеїв, меморіалів, а також відкриті публічні дебати про нацистське минуле стали важливою частиною процесу формування сучасної німецької ідентичності.

Вивчення німецької історії у шкільному курсі 10-11 класів має важливе значення для розуміння глобальних історичних процесів. Воно дозволяє учням: Осмислити механізми політичних та соціальних трансформацій, що відбувалися в Німеччині після об'єднання країни та її переходу від тоталітарного режиму до демократії.;Зрозуміти взаємозв'язок між

національною та світовою історією, зокрема, як події на міжнародній арені впливають на внутрішню політику та розвиток країни.; Розвинути навички аналізу складних історичних процесів, таких як поділ Німеччини на дві частини, об'єднання країни та адаптація до європейської інтеграції.; Сформувавши розуміння сучасних міжнародних відносин, зокрема ролі Німеччини в ЄС, НАТО та інших міжнародних організаціях.; Засвоїти уроки успішного державного розвитку, зокрема у контексті соціально-економічної модернізації, інтеграції мігрантів та подолання наслідків національного поділу.

Досвід Німеччини демонструє можливість успішної адаптації традиційних інституцій до викликів сучасності, збереження національної ідентичності в умовах глобалізації та ефективного розв'язання суспільних проблем демократичним шляхом. Зокрема, через забезпечення соціальної справедливості, впровадження реформ у сфері освіти, науки та соціального забезпечення, Німеччина змогла стати лідером у Європі. Це робить вивчення німецької історії особливо актуальним для формування історичної свідомості та громадянської позиції українських школярів, оскільки Німеччина є прикладом країни, що пережила великі трансформації і змогла ефективно адаптуватися до змінюваного світу.

РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ ІСТОРІЇ НІМЕЧЧИНИ В НАВЧАЛЬНІЙ ПРОГРАМІ ТА ПІДРУЧНИКАХ З НІМЕЧЧИНИ ІСТОРІЇ

2.1. Особливості курсу всесвітньої історії в 10-11 класах

Навчальна програма з всесвітньої історії для 10-11 класів, що охоплює період від Першої світової війни до сьогодення, має важливе значення для розуміння процесів, які сформували сучасний світ. Німеччина, з огляду на її ключову роль у ХХ столітті, є важливим об'єктом вивчення, і її історія в контексті двох світових воєн, економічних трансформацій, політичних змін та міжнародних відносин є надзвичайно важливою для українських учнів. Розгляд історії Німеччини допомагає учням осмислити механізми змін в суспільстві, розуміти процеси демократизації, інтеграції в європейські структури та адаптації до глобалізації.

У рамках вивчення періоду 1914-1945 років особливу увагу слід звернути на вплив Першої та Другої світових воєн на Німеччину. Першою важливою темою є вивчення результатів Першої світової війни для Німеччини, зокрема підписання Версальського мирного договору 1919 року, яке стало основою для політичних і економічних криз в країні. Згодом, в період міжвоєнного часу, Німеччина пережила глибоку економічну депресію та соціальні катаклізми, що сприяли зростанню радикальних ідеологій, зокрема нацизму. Підвищена увага повинна бути приділена розумінню того, як гітлерівський режим реалізував політику агресії, яка призвела до початку Другої світової війни.

У курсі 11 класу, що охоплює період після 1945 року, Німеччина є однією з ключових країн для розгляду в контексті повоєнного світоустрою та процесів, що відбувалися в Центрально-Східній Європі. Вивчення Німеччини в цей період включає важливі теми, такі як поділ країни на Західну та Східну Німеччину, націленість на відновлення національної ідентичності, а також політичні, економічні та соціальні трансформації. Уроки з холодної війни та

процеси європейської інтеграції є важливими етапами в історії Німеччини, які вплинули на формування сучасної Європи.

Особливу увагу слід приділити німецькому об'єднанню в 1990 році, яке стало символом закінчення холодної війни та завершення поділу Європи на два блоки. Після об'єднання Німеччина стала важливим політичним, економічним і культурним центром Європи, зі значною роллю в Європейському Союзі та НАТО.

Програма повинна також звернути увагу на роль Німеччини в сучасному світі, її міжнародні відносини та участь у глобальних процесах, таких як боротьба з міжнародним тероризмом, зміни клімату та розвиток глобальної економіки.

Вивчення історії Німеччини в контексті всесвітньої історії повинно ґрунтуватися на аналізі причинно-наслідкових зв'язків між подіями, щоб учні могли зрозуміти, як важливі історичні рішення та дії країни впливали на міжнародні відносини та світові процеси. Важливо також розвивати критичне мислення, аналітичні навички та здатність до самостійного дослідження історії через аналіз різних джерел, таких як документи, свідчення, наукові праці.

Завдяки цьому підходу учні отримують можливість глибше зрозуміти не лише історію Німеччини, але й її роль у формуванні сучасного світу, а також оцінити важливість уроків історії для вирішення сучасних проблем.

Програма з всесвітньої історії для 10-11 класів, зокрема в контексті Німеччини, спрямована на формування у учнів ключових компетенцій через аналіз важливих історичних процесів та розуміння сучасних глобальних викликів. Вивчення історії Німеччини є важливою складовою частиною цієї програми, оскільки вона дозволяє учням осмислити не лише внутрішньополітичні трансформації, а й роль Німеччини в міжнародних відносинах та глобалізації.

Ключові аспекти програми:

- 1. Політичні та економічні трансформації Німеччини:** Вивчення історії Німеччини охоплює період між двома світовими війнами, нацистський режим, поділ країни на Західну та Східну Німеччину, а також процеси об'єднання після 1990 року. Учні вивчають, як ці трансформації вплинули на політичну структуру, економічний розвиток та міжнародні відносини.
- 2. Міжнародні відносини та роль Німеччини у світі:** Німеччина є важливим гравцем на міжнародній арені, і учням пропонується розглянути її роль в післявоєнній Європі, її інтеграцію в Європейський Союз та НАТО, а також її участь у важливих міжнародних організаціях. Важливо також проаналізувати сучасну зовнішню політику Німеччини, включаючи її підхід до міжнародних криз та глобальних викликів, таких як зміни клімату та міграційні процеси.
- 3. Глобалізація та економічні зміни:** Вивчення Німеччини в контексті глобалізації включає аналіз переходу від індустріальної до постіндустріальної економіки, розвиток технологій, фінансового сектору та екологічних ініціатив. Програма акцентує увагу на адаптації Німеччини до змін у світовій економіці та її ролі у формуванні економічних і культурних стандартів на міжнародному рівні.
- 4. Культурний розвиток і соціальні зміни:** Програма з історії Німеччини також охоплює культурні та соціальні зміни, пов'язані з постійними намаганнями зберегти національну ідентичність та інтегрувати різні соціальні групи. Зокрема, учні вивчають німецькі культурні досягнення в літературі, музиці та кінематографії, а також роль Німеччини у розвитку європейської та світової культури.
- 5. Методологічний підхід:** Програма передбачає використання різних методів навчання, зокрема аналіз історичних джерел, роботу з картами, статистичними даними та вивчення соціальних явищ. Проектна

діяльність, написання есе, дискусії та обговорення сучасних подій дозволяють учням не лише засвоювати історичний матеріал, а й розвивати критичне мислення та аналітичні навички.

6. **Зв'язки з іншими дисциплінами:** Вивчення історії Німеччини інтегрується з іншими навчальними предметами, такими як географія, література, мистецтво, а також англійська мова та громадянська освіта. Це дозволяє сформувати у учнів цілісне розуміння історичних процесів та їх взаємозв'язок з сучасними глобальними проблемами.

Учням пропонується працювати з історичними джерелами, проводити дискусії, писати есе, виконувати проекти, що дозволяє краще розуміти не лише історію Німеччини, але й навчити аналізувати сучасні події через призму історії. Наприклад, можна розглянути, як спадщина нацистської епохи впливає на сучасну політику Німеччини, або як її інтеграція в ЄС та НАТО визначає роль Німеччини на міжнародній арені.

Програма також дозволяє учням пов'язувати історію Німеччини із сучасними міжнародними процесами, включаючи вплив російсько-української війни на Європу та світ. Це допомагає учням краще зрозуміти, як історичний досвід Німеччини може бути використаний для аналізу сучасних глобальних викликів, таких як геополітична нестабільність, тероризм, міграційні кризи та економічні проблеми.

Таким чином, вивчення історії Німеччини в рамках програми з всесвітньої історії для 10-11 класів дозволяє учням глибше зрозуміти важливі історичні процеси XX-XXI століть та їхній вплив на формування сучасного світу.

2.2. Аналіз підручників і програм: відображення історії Німеччини

Вивчення історії Німеччини у шкільному курсі всесвітньої історії для 10-11 класів має велике значення для розуміння ключових процесів ХХ-ХХІ століть, оскільки Німеччина відіграла важливу роль у формуванні світової політики, економіки та культури. Програма з історії Німеччини дозволяє учням детально аналізувати політичні трансформації, соціально-економічні зміни та вплив країни на міжнародні відносини в період між двома світовими війнами, під час Холодної війни, а також у сучасний період.

Курс 10 класу

У програмі 10 класу історія Німеччини охоплює важливі етапи ХХ століття, починаючи з Першої світової війни та її наслідків для країни.

1. **Перша світова війна та її наслідки:** У першому розділі вивчається участь Німеччини у Першій світовій війні, її роль у великих воєнних кампаніях та аналіз результатів війни, зокрема підписання Версальського миру. Учні з'ясовують, як ці події вплинули на внутрішню політику та соціально-економічний стан Німеччини.
2. **Міжвоєнний період та підйом нацизму:** Другий розділ розглядає політичну ситуацію в Німеччині після Першої світової війни, падіння монархії та встановлення Веймарської республіки. Окремо виділяються причини і наслідки економічної кризи 1929 року, що сприяла зростанню популярності нацистів. Програма аналізує підйом Адольфа Гітлера, його політику та утворення тоталітарного режиму.
3. **Друга світова війна:** У третьому розділі вивчається роль Німеччини в Другій світовій війні, її агресивна зовнішня політика, стратегія завоювань, а також злочини нацистів під час війни, зокрема Голокост. Учні отримують знання про основні етапи війни, поразку Німеччини і підписання капітуляції.

Курс 11 класу

У програмі 11 класу розглядається період після Другої світової війни і до сьогодні, що включає значні соціально-політичні трансформації в Німеччині.

- 1. Післявоєнний розподіл Німеччини та Холодна війна:** Перший розділ висвітлює розподіл Німеччини на дві частини після війни — Західну Німеччину (ФРН) і Східну Німеччину (ГДР). Учні вивчають процеси створення двох різних політичних і економічних систем: капіталістичної в Західній Німеччині та соціалістичної в Східній Німеччині, а також розвиток відносин між двома державами в умовах Холодної війни.
- 2. Об'єднання Німеччини та її роль у післявоєнній Європі:** Важливим аспектом є вивчення процесу об'єднання Німеччини в 1990 році, після падіння Берлінської стіни. Програма зосереджує увагу на внутрішніх і зовнішніх факторах, які вплинули на об'єднання, а також на економічних і політичних проблемах, з якими Німеччина зіткнулася після цього. Окремо розглядається її роль у європейській інтеграції та розвитку Європейського Союзу.
- 3. Сучасні соціально-економічні зміни та культурна роль Німеччини:** Програма також аналізує розвиток Німеччини у постіндустріальний період, її економічні досягнення, зміни в соціальній політиці, розвиток культури та науки. Зокрема, учні вивчають вплив Німеччини на глобалізацію, її участь у міжнародних організаціях, таких як ООН, НАТО, а також роль у вирішенні сучасних глобальних проблем, таких як міграція та зміни клімату.
- 4. Геополітичні виклики та сучасна зовнішня політика Німеччини:** Останній розділ програми висвітлює сучасну зовнішню політику Німеччини, її позицію в контексті Європейського Союзу, відносини з США, Росією та іншими країнами, а також її роль у сучасних міжнародних конфліктах та глобальних питаннях безпеки.

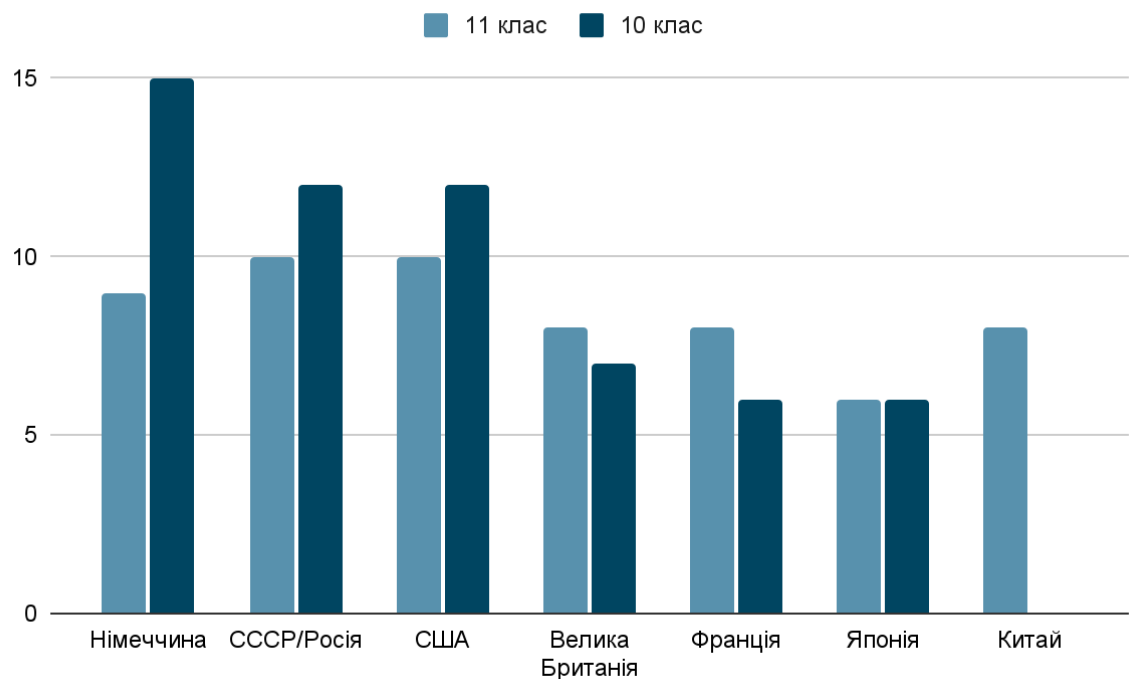
Підходи до навчання

Програма з історії Німеччини використовує методи роботи з історичними джерелами, картами, статистикою та проєктами. Учні пишуть есе, проводять дискусії та досліджують конкретні історичні події, що дозволяє розвивати критичне мислення та аналітичні навички.

Завдяки поєднанню теоретичних знань, практичної діяльності та аналізу сучасних подій, програма з історії Німеччини формує у учнів не лише історичне, а й соціально-політичне усвідомлення ролі Німеччини у світових процесах, що особливо актуально для розуміння глобальних викликів сучасного світу.

Діаграма 1.1

Кількість згадувань історії різних країн у навчальних програмах 10 та 11 класів.

[Дод. Б]

Вивчення історії Німеччини в курсі всесвітньої історії в 10-11 класах має велике значення для розуміння не лише політичних і соціальних процесів у Німеччині, а й її впливу на міжнародні відносини XX-XXI століть. Аналіз німецької історії дозволяє оцінити значення цієї країни у світовій політиці, її роль у післявоєнному світі, а також участь у глобальних процесах, таких як європейська інтеграція, Холодна війна та трансформація національної економіки після об'єднання.

Німеччина є важливим учасником міжнародних відносин, і її роль у світовій політиці відображена у навчальній програмі. У курсі вивчається участь Німеччини в основних міжнародних організаціях, таких як ООН, ЄС, НАТО, а також її відносини з ключовими світовими державами, включаючи США, Росію та країни Європи.

1. **Німеччина та Європейський Союз:** У 10 класі особлива увага приділяється ролі Німеччини в процесі європейської інтеграції. Учні вивчають, як після об'єднання країна стала основним рушієм євроінтеграції, сприяючи економічній стабільності та політичному співробітництву в Європі.
2. **Німеччина в НАТО та відносини з США:** Вивчення німецької зовнішньої політики також охоплює відносини з США і НАТО, особливо в контексті Холодної війни, коли Німеччина була ключовим фронтом між Сходом і Заходом. Важливим аспектом є також розгляд німецької політики після об'єднання, зокрема участь у миротворчих місіях і глобальних безпекових ініціативах.
3. **Німеччина і Росія:** Програма також аналізує відносини Німеччини з Росією, зокрема у контексті газових постачань, політичної співпраці та суперечок, що виникали після 2014 року. Аналізується, як Німеччина намагається збалансувати свої економічні інтереси з необхідністю підтримки міжнародного порядку і стабільності в Європі.

4. **Позиція щодо російської агресії проти України:** У програмі розглядається, як Німеччина реагує на російську агресію проти України, її підтримка санкцій проти Росії, а також роль Німеччини в дипломатичних зусиллях щодо припинення конфлікту. Це дозволяє учням зрозуміти сучасні міжнародні відносини та роль Німеччини у глобальній політиці.

Важливим аспектом є вивчення наукових, культурних і освітніх досягнень Німеччини, які зробили значний внесок у світову культуру. Вивчення таких аспектів допомагає учням усвідомити важливість наукових досягнень і культурних обмінів для розвитку сучасного світу.

1. **Науково-технічний прогрес:** Німеччина відома своїми досягненнями в науці та техніці, зокрема в галузях інженерії, фізики, хімії, медицини. Вивчення цього аспекту допомагає учням зрозуміти, як інновації і наукові відкриття формували не лише німецьке суспільство, але й глобальний прогрес.
2. **Освітня система:** Німеччина також має одну з найкращих освітніх систем у світі, що зокрема включає великий вплив німецьких університетів та наукових інститутів на світову науку. Програма зосереджена на тому, як німецька система освіти і наукові установи допомагають формувати інтелектуальний потенціал країни.
3. **Мистецтво та культура:** Важливе місце займає вивчення німецької культури та мистецтва, яке мало величезний вплив на європейську та світову культуру. Програма висвітлює творчість таких великих діячів, як Людвіг ван Бетховен, Йоганн Вольфганг фон Гете, Томас Манн та інших.

У програмі з історії Німеччини спостерігається помірне висвітлення її міжнародних відносин. Програма охоплює основні етапи, проте існує певна недооцінка аспектів, таких як культурний та науковий вплив Німеччини на

світову історію. Брак матеріалу про сучасні двосторонні відносини Німеччини з Україною, особливо після 2014 року, є одним із ключових аспектів, які потребують доповнення для більш глибокого розуміння взаємин між двома країнами в контексті геополітичних змін у Європі.

Програма історії Німеччини також включає значні міжпредметні зв'язки. У 10 класі матеріал пов'язується з географією (аналіз економічної та політичної ролі Німеччини в Європі) та громадянською освітою (ролі країни у міжнародних конфліктах і миротворчих ініціативах). У 11 класі міжпредметні зв'язки охоплюють інтеграцію з економікою (економічна модель Німеччини після об'єднання), літературою (вплив німецької культури на європейську) та англійською мовою (робота з автентичними історичними джерелами).

Таким чином, вивчення історії Німеччини у шкільному курсі дозволяє учням отримати цілісне уявлення про ключову роль цієї країни в сучасному світі, її політичну, економічну та культурну значущість, а також сприяє розвитку критичного мислення і аналітичних навичок.

Шкільні підручники з історії Німеччини виконують подвійну функцію: з одного боку, вони є джерелами знань, з іншого — інструментами розвитку критичного мислення учнів. Аналіз висвітлення історії Німеччини в підручниках для 10-11 класів є важливим через її значний вплив на світові процеси ХХ-ХХІ століть. Вивчення цього матеріалу допомагає учням не тільки зрозуміти ключові етапи історії Німеччини, а й побачити, як ці події взаємодіють із глобальними процесами.

Методологія дослідження полягає в аналізі історичних матеріалів, що містяться в підручниках, схвалених Міністерством освіти і науки України. Основними компонентами аналізу є:

1. **Структура матеріалу:** Вивчення організації змісту підручників, наявність логічної послідовності викладу історичних подій, тематичних блоків і їх зв'язок із глобальним контекстом.
2. **Відповідність історичних джерел:** Оцінка достовірності джерел, використаних для викладу матеріалу, а також наявність різноманітних типів джерел, які дозволяють сформулювати об'єктивне уявлення про події.
3. **Система практичних завдань:** Оцінка наявності завдань, що стимулюють критичне мислення, аналіз причинно-наслідкових зв'язків, а також вміння учнів працювати з історичними джерелами та робити висновки.
4. **Додаткові матеріали:** Перевірка наявності додаткових ресурсів, таких як графіки, карти, ілюстрації, що доповнюють основний матеріал і сприяють кращому розумінню історичних подій.

Основні акценти в підручниках з історії Німеччини:

1. **Висвітлення ключових подій німецької історії:** Підручники повинні включати основні етапи розвитку Німеччини, зокрема періоди, що мають глобальне значення, такі як Веймарська республіка, період нацизму, Друга світова війна, поділ і об'єднання Німеччини, а також післявоєнний період.
2. **Інтеграція в глобальний контекст:** Підручники повинні висвітлювати, як події в Німеччині впливали на світову політику, економіку та культуру. Особлива увага приділяється ролі Німеччини в Другій світовій війні, створенні Європейського Союзу, а також її сучасній ролі в міжнародних відносинах.
3. **Об'єктивність викладу:** Виклад подій має бути об'єктивним і неупередженим, зокрема в контексті націонал-соціалізму, Нюрнберзьких процесів, холодної війни та поділу Німеччини. Важливо, щоб підручники не лише висвітлювали факти, але й надавали простір для критичного аналізу цих подій.

4. Методичний матеріал: Підручники повинні включати методичні рекомендації для вчителів, допоміжні завдання для учнів, а також ресурси для глибшого аналізу та розуміння матеріалу. Це можуть бути інтерпретаційні питання, задачі на порівняння історичних подій, а також на розуміння культурного, політичного та економічного контексту того чи іншого періоду.

Кількісний аналіз підручників дозволяє визначити, скільки сторінок та яких подій присвячено Німеччині. Якісний аналіз зосереджується на тому, як детально розкрито ключові історичні моменти, чи є відповідність між подіями та їхнім впливом на міжнародну політику.

У випадку з Німеччиною, підручники повинні також висвітлювати зв'язок між її історією та глобальними процесами, такими як економічна інтеграція в Європейський Союз, роль Німеччини в міжнародних організаціях, таких як ООН та НАТО, а також її позиція щодо сучасних геополітичних викликів.

Аналіз підручників дозволяє оцінити їх відповідність освітнім стандартам, а також ефективність у формуванні у учнів розуміння історії Німеччини та її місця у світовій історії. Крім того, важливо звернути увагу на баланс між теоретичними знаннями та розвитком навичок критичного мислення, а також на наявність сучасних матеріалів, які допомагають учням розвивати здатність до самостійного аналізу та осмислення історичних подій.

Таким чином, методологія дослідження підручників з історії Німеччини дозволяє зробити висновок про їхню якість та здатність сприяти формуванню у учнів глибокого розуміння історичних процесів, критичного мислення та оцінки подій у глобальному контексті. Серед проаналізованих підручників можемо представити:

- Всесвітня історія. 10 клас (Сорочинська Н., Гісем О.),
- Всесвітня історія. 10 клас (Ладиченко Т.),

- Всесвітня історія. 10 клас (Полянський П.),
- Всесвітня історія. 10 клас (Щупак І.),
- Всесвітня історія. 11 клас (Полянський П.),
- Всесвітня історія. 11 клас (Ладиченко Т., Заблоцький Ю.) — профільний рівень,
- Всесвітня історія. 11 клас (Ладиченко Т.) — рівень стандарту,
- Всесвітня історія. 11 клас (Щупак І.).

Усі зазначені підручники відповідають освітнім програмам і є рекомендованими до використання в закладах загальної середньої освіти України.

Підручники структуровані за сучасними освітніми вимогами. Вступна частина окреслює характеристики періоду та ключові питання розділу. Така організація формує цілісне розуміння історичних подій та закономірностей, створюючи базу для поглибленого вивчення всесвітньої історії, зокрема Німеччини.

Навчальний матеріал структуровано за розділами та темами, які охоплюють конкретні історичні періоди, регіони та явища. Такий поділ забезпечує логічну послідовність викладу історичної інформації.

Основний текст розкриває факти, хронологію, причинно-наслідкові зв'язки та особливості історичних процесів. Наочні матеріали (карти, схеми, діаграми, фотографії) допомагають учням осмислити просторово-часові аспекти подій та доповнюють текстову інформацію.

Матеріал організовано за тематичними розділами, що забезпечує логічну послідовність викладу. Основний текст розкриває факти, хронологію та причинно-наслідкові зв'язки подій. Візуальний супровід (карти, схеми, діаграми, фотографії) сприяє розумінню просторово-часових аспектів історичних процесів.

Підручники містять часові таблиці для систематизації історичних відомостей. Кожен розділ завершується завданнями для самоперевірки, які

розвивають критичне мислення та закріплюють матеріал, дозволяючи учням оцінити рівень засвоєння знань.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ У ШКОЛІ

3.1. Рекомендації щодо підвищення ефективності навчання

Методика викладання історії Німеччини у закладах загальної середньої освіти в Україні ґрунтується на комплексному підході, що дозволяє учням отримати цілісне уявлення про ключові події в історії Німеччини та їхній вплив на світові процеси. Зважаючи на обмежений навчальний час, основними методичними принципами є проблемно-орієнтоване навчання, міждисциплінарна інтеграція та компетентнісний підхід.

Основні методичні принципи:

1. **Проблемно-орієнтоване навчання:** Цей підхід сприяє розвитку критичного мислення, дозволяючи учням не лише запам'ятовувати факти, але й аналізувати їх, досліджувати історичні джерела та визначати причинно-наслідкові зв'язки між подіями. Це дозволяє створити більш глибоке розуміння історії Німеччини та її місця у світовій історії.
2. **Міждисциплінарна інтеграція:** Важливим аспектом є інтеграція з іншими предметами: географією (аналіз територіальних змін, наслідки для Німеччини після об'єднання та поділу), економікою (економічні наслідки війни, перехід до ринкової економіки після об'єднання) та культурологією (вплив німецької культури на світовий розвиток). Це дозволяє учням побачити більш широке взаємодію між різними сферами суспільства.
3. **Компетентнісний підхід:** Важливим аспектом є розвиток аналітичних, дослідницьких та комунікативних навичок учнів, що дозволяє їм не лише засвоювати історичний матеріал, але й застосовувати його для

вирішення реальних задач. Під час уроків використовуються різноманітні форми роботи, такі як дослідницькі проєкти, аналітичні завдання та групові дискусії.

Організація навчального процесу:

Навчальний процес з історії Німеччини у закладах загальної середньої освіти зазвичай здійснюється в трьох основних форматах: очному (15% закладів), змішаному (51%) та дистанційному (33%). Цей розподіл відображає сучасні реалії освітнього процесу та забезпечує гнучкість у навчанні. У 10-11 класах зазвичай передбачено 1-2 уроки на тиждень, з використанням як синхронного, так і асинхронного навчання (60% та 40% відповідно).

Методика викладання передбачає різноманітні форми роботи:

1. **Індивідуальна робота:** Використовуються дослідницькі проєкти, аналітичні завдання, творчі роботи, що дають учням можливість глибше зануритись у матеріал, розвивати самостійність і критичне мислення.
2. **Групова робота:** Це тематичні дискусії, проєктна діяльність, рольові ігри, що сприяють розвитку комунікативних навичок, командної роботи та здатності аргументувати свою точку зору.
3. **Використання сучасних освітніх технологій:** Для забезпечення якісного навчання активно використовуються цифрові інструменти (онлайн-ресурси, інтерактивні карти, онлайн-тести) та мультимедійні ресурси, що допомагають візуалізувати історичні процеси. Спеціалізовані онлайн-платформи, такі як Deutsche Welle, архіви Німеччини, дозволяють учням працювати з автентичними джерелами та отримувати додаткові матеріали.

Система оцінювання навчальних досягнень учнів ґрунтується на чотирьох основних компонентах:

1. **Знаннєвий компонент (30%)**: Оцінюється рівень володіння фактичним матеріалом, знання хронології та ключових подій в історії Німеччини.
2. **Аналітичний компонент (30%)**: Оцінюється здатність учнів до аналізу історичних джерел та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями.
3. **Практичний компонент (20%)**: Оцінюється здатність працювати з картами, створювати презентації та інші матеріали, що демонструють практичні навички використання історичних знань.
4. **Комунікативний компонент (20%)**: Оцінюється участь учнів у дискусіях, груповій роботі та їх здатність аргументувати свою точку зору.

У зв'язку з переходом до змішаного та дистанційного навчання, велика увага приділяється адаптації методики викладання до цих форматів. Використовуються стабільні онлайн-платформи для синхронного навчання та розробляються асинхронні матеріали для самостійної роботи учнів.

Державна служба якості освіти підтверджує високу ефективність методики викладання історії Німеччини, зокрема через високі показники засвоєння матеріалу. За даними статистики, 70% учнів досягають достатнього рівня засвоєння, 25% — високого. Це також підтверджується наявністю безперервного навчального процесу у 91% закладів освіти. Методика викладання історії Німеччини включає створення диференційованих навчальних матеріалів та постійний моніторинг результативності навчання, що дозволяє коригувати методи та підходи для досягнення максимальних результатів. Робота з історичними джерелами в контексті вивчення історії Німеччини передбачає системний підхід до аналізу різних видів документів, зокрема офіційних, особистих, періодичних та аудіовізуальних джерел. Важливим аспектом є акцент на визначенні автентичності джерел, контекстуальному аналізі та критичній оцінці. Це дозволяє учням не лише вивчати факти, але й розуміти їхні різні інтерпретації в різних історичних та

культурних контекстах, що є необхідним для глибшого розуміння подій в історії Німеччини.

Основні принципи роботи з комплексом наративних джерел:

1. **Аналіз офіційних та особистих документів:** Вивчення таких джерел дозволяє зрозуміти як державні інституції, так і окремі особи сприймали важливі історичні події. Це можуть бути документи з періоду Першої та Другої світових воєн, часи Німецької імперії чи післявоєнного періоду, що допомагають учням краще уявити, як змінились політичні і соціальні реалії в Німеччині.
2. **Контекстуальний аналіз:** Використання цього підходу дозволяє учням оцінити джерела не тільки через призму фактичних подій, але й виявити, як на них впливають соціальні, економічні та політичні умови. Наприклад, дослідження пропаганди нацистського режиму або пропагандистські матеріали періоду "Холодної війни" дозволяє зрозуміти роль медіа та їхній вплив на суспільство.
3. **Критична оцінка джерел:** Вивчення джерел вимагає розвитку вміння критично ставитись до отриманої інформації. Це особливо важливо при роботі з політично заангажованими або пропагандистськими джерелами, такими як офіційні доповіді під час диктатур чи війни.

У рамках вивчення історії Німеччини інтеграція медіаосвіти є важливою частиною навчального процесу. Робота з медіаконтентом дозволяє учням аналізувати сучасні новини, перевіряти факти та створювати власні медіапродукти, такі як подкасти, відеопрезентації, що сприяє розвитку медіаграмотності.

1. **Аналіз новин:** Вивчення сучасних новин про Німеччину, таких як політичні зміни, внутрішні соціальні проблеми або зовнішньополітичні відносини, дає учням змогу порівнювати сучасність із історією, зрозуміти вплив минулих подій на сьогоднішній день.

2. **Створення медіапродуктів:** За допомогою цифрових технологій учні можуть створювати відео- та аудіоматеріали, що дозволяє їм краще засвоїти інформацію та підвищити рівень участі в навчальному процесі.

Міжкультурна комунікація є важливим компонентом вивчення історії Німеччини, особливо з огляду на історичний контекст, який охоплює періоди імперії, нацизму, Другої світової війни та процеси об'єднання. Вивчення британських традицій, соціальних норм та культурної спадщини через віртуальні екскурсії та культурні проекти дозволяє учням краще розуміти важливість культурних аспектів у формуванні національної ідентичності Німеччини.

Використання інноваційних методів та цифрових інструментів дозволяє зробити навчальний процес більш інтерактивним і зацікавленим. Віртуальні екскурсії по місцях, які мають важливе історичне значення для Німеччини, таких як Берлін або Дахау, а також робота з інтерактивними картами та мультимедійними ресурсами дають учням змогу безпосередньо взаємодіяти з історією.

Практичні рекомендації

1. **Оновлення методів викладання:** Зважаючи на швидкий розвиток цифрових технологій та зміну вимог до освітнього процесу, важливо постійно оновлювати методи викладання, інтегруючи нові інструменти та техніки.
2. **Моніторинг ефективності:** Застосування регулярного моніторингу ефективності навчального процесу через оцінювання знань учнів, їхньої здатності аналізувати та інтерпретувати джерела, а також участь у медіапроектах.
3. **Адаптація матеріалів:** Розробка адаптованих навчальних матеріалів, що відповідають різним рівням підготовки учнів та враховують різноманітні освітні потреби.

Такі підходи забезпечують актуальність і результативність навчання історії Німеччини в умовах сучасного світу та сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних і комунікативних навичок учнів.

3.2. Інноваційні підходи до вивчення історії Німеччини

Впровадження інноваційних методів викладання історії Німеччини в старших класах української школи має велике значення для підвищення ефективності навчання, оскільки дозволяє зробити його більш захоплюючим і інтерактивним. Сучасні методи, які поєднують активну участь учнів із технологіями, сприяють розвитку критичного мислення та глибшому засвоєнню матеріалу.

Проектне навчання є одним із основних інструментів для вивчення історії Німеччини. Воно дозволяє учням глибше досліджувати значущі події та процеси, що стали частиною німецької історії, а також зрозуміти їхній вплив на сучасні політичні та економічні структури. Проектне навчання активізує навчання та розвиває навички критичного аналізу. Це дозволяє учням виконувати дослідження, створювати творчі роботи та застосовувати міждисциплінарний підхід. Проекти можуть тривати від 2 до 4 тижнів, даючи учням достатньо часу для глибокого занурення у тему, а також сприяючи розвитку командної роботи. Теми проектів можуть включати різноманітні аспекти історії Німеччини, такі як:

1. **Вивчення ролі Німеччини в обох світових війнах:** аналіз стратегічних рішень, військових кампаній та впливу на політичну картину Європи.
2. **Дослідження періоду нацизму та Другої світової війни:** аналіз причин виникнення та наслідків гітлерівського режиму, а також дослідження історії Голокосту.
3. **Порівняння системи управління в НДР та ФРН після Другої світової війни:** аналіз політичних, економічних і соціальних відмінностей між двома частинами Німеччини до її об'єднання в 1990 році.
4. **Економічне відновлення Німеччини після війни:** дослідження Маршалової допомоги та її впливу на відбудову Західної Німеччини.
5. **Дослідження європейської інтеграції та ролі Німеччини в Європейському Союзі:** аналіз політичних і економічних зв'язків Німеччини з іншими європейськими країнами після об'єднання.
6. **Сучасні відносини Німеччини з Україною:** вивчення німецької дипломатії, підтримки України в контексті російської агресії, а також культурних та економічних зв'язків між двома країнами.

Проекти включають дослідницький компонент, наприклад, роботу з архівними матеріалами онлайн, аналіз історичних джерел, інтерв'ю з істориками або свідками подій, а також використання статистичних даних та медіаархівів.

Гейміфікація може бути корисною для вивчення історії Німеччини, оскільки дозволяє учням навчатися через інтерактивні завдання, відеоігри або історичні симуляції. Це допомагає учням не лише запам'ятовувати факти, але й розуміти їхню взаємозв'язок і контекст. Наприклад, симуляція ситуації, пов'язаної з німецькою окупацією Франції під час Другої світової війни, може дозволити учням більш глибоко зануритися в історичний процес.

Метод "перевернутого класу" також є ефективним для вивчення історії Німеччини. Вчителі можуть надати учням матеріали для самостійного вивчення (відеолекції, статті, презентації) перед заняттями, а потім використовувати уроки для обговорення теми, вирішення практичних завдань або проведення дискусій.

Застосування інноваційних методів дозволяє значно підвищити рівень засвоєння матеріалу. Очікується, що підвищення ефективності навчання складе від 30% до 40%, що дозволяє учням глибше зрозуміти історію Німеччини, критично оцінювати події та їхні наслідки. Оцінювання ефективності включає інтерактивні опитування, створення мультимедійних проєктів, участь у дискусіях, а також оцінку успішності вивчення тем. Інноваційні методи також дозволяють подолати мовний бар'єр, оскільки учні можуть працювати з джерелами на різних мовах, зокрема англійською та німецькою, що дозволяє їм розвивати мовні навички і вивчати історію з нових перспектив. Проєктне навчання, гейміфікація та перевернутий клас — це потужні інструменти, які дозволяють учням активно залучатися до процесу вивчення історії Німеччини, розвивати критичне мислення, навички аналізу та презентації, а також забезпечують якісну підготовку до подальшого навчання та життєвих викликів.

Гейміфікація у вивченні історії Німеччини XX-XXI століть є ефективним підходом до інтерактивного навчання, який включає різноманітні ігрові механіки, цифрові інструменти та практичні завдання для покращення

засвоєння матеріалу. Такий підхід дозволяє учням більш глибоко зануритися в історичні процеси, розвивати критичне мислення та комунікативні навички, а також підвищує їх зацікавленість у вивченні історії Німеччини.

Структура курсу

Курс з історії Німеччини може бути поділений на кілька рівнів складності, кожен з яких охоплює ключові етапи в історії країни. Наприклад:

1. **"Німеччина на початку ХХ століття"**: цей рівень охоплює період до Першої світової війни, революційні процеси та початок Веймарської республіки. Завдання включають дослідження політичних змін, розробку хронологій важливих подій та аналіз розпаду Німецької імперії.
2. **"Міжвоєнний період"**: цей рівень фокусується на підйомі нацизму, кризі Веймарської республіки та інтеграції нацистської ідеології в політику Німеччини. Учні можуть брати участь у моделюванні Нюрнберзьких процесів або створювати політичні портрети ключових фігур цього періоду.
3. **"Друга світова війна"**: цей етап передбачає розробку сценаріїв важливих битв, аналіз стратегії нацистської Німеччини, вивчення впливу війни на політику та суспільство. Ігрові завдання можуть включати симуляцію військових операцій або відтворення дебатів щодо нападів на СРСР та вступу США в війну.
4. **"Післявоєнна Німеччина"**: дослідження поділу країни, Маршалової допомоги та відновлення західної Німеччини. Ігрові механіки можуть включати створення моделі плану відбудови або симуляцію холодної війни.
5. **"Німеччина за часів Об'єднання"**: цей рівень включає процес об'єднання Німеччини, відновлення економічної та політичної стабільності в об'єднаній країні. Завдання можуть включати порівняння

соціальних, політичних і економічних відмінностей між Західною та Східною Німеччиною.

6. **"Сучасна Німеччина"**: вивчення сучасних політичних, економічних та соціальних процесів. Ігрові квести можуть включати аналіз Німеччини як одного з лідерів Європейського Союзу, її участь у міжнародних організаціях та глобальних конфліктах.

Система досягнень у гейміфікованому курсі історії Німеччини може включати звання, такі як "Історик-новачок", "Дослідник воєнних подій", "Експерт з нацизму", "Майстер німецької політики" тощо. Учні можуть отримувати бали за виконання завдань, а також за творчий підхід до роботи.

Ігрові механіки включають квести, такі як:

- **"Шлях Гітлера"** — відтворення політичного підйому Адольфа Гітлера та аналіз причин, які призвели до початку Другої світової війни.
- **"Вибори в НДР"** — аналіз виборчої кампанії в Східній Німеччині за часів Хоффмана та моделювання політичної ситуації в комуністичному уряді.
- **"Німеччина після 1990 року"** — дослідження економічного розвитку та перехід від соціалістичного планування до ринкової економіки.

Цифрові інструменти

Цифрові інструменти відіграють важливу роль у забезпеченні інтерактивності навчання та зручності для учнів. Вони дозволяють організовувати вікторини та тестування, підтримувати взаємодію через онлайн-платформи, відслідковувати прогрес учнів та допомагають у розвитку навичок медіаграмотності. Серед таких інструментів можуть бути:

- **Kahoot!** для створення вікторин по історії Німеччини.
- **Google Classroom** для організації завдань та спільної роботи.

- **Quizlet** для вивчення ключових термінів та понять з історії Німеччини.

Оцінювання та винагороди

Система оцінювання гейміфікації зосереджена на активності учнів (20%), якості виконання завдань (30%), командній роботі (25%) та креативності підходу (25%). Бонусні бали можуть нараховуватися за участь у додаткових проєктах, такі як створення навчальних матеріалів, допомога іншим учням або розробка інноваційних рішень.

Завдяки такій гейміфікованій структурі навчання, учні здобувають не тільки знання про історію Німеччини, але й практичні навички, критичне мислення та здатність працювати в команді.

Впровадження інноваційних методів викладання історії Німеччини в українських школах стикається з подібними викликами, які зумовлені технічними, часовими та методичними обмеженнями. Ось три основні категорії проблем, з якими можуть зіткнутися педагоги:

1. **Технічні обмеження:** Як і в разі викладання британської історії, однією з проблем є нерівномірне технічне забезпечення учнів, нестабільний інтернет-зв'язок та обмежені можливості використання цифрових інструментів для інтерактивного навчання. У багатьох школах відсутнє необхідне обладнання або учні не мають доступу до інтернету вдома.
2. **Часові обмеження:** Історія Німеччини, зокрема XX та XXI століття, є надзвичайно багатою і складною темою. Однак в українських школах уроки історії часто обмежені кількістю годин, виділених на вивчення цієї теми. Це створює потребу у швидкому та ефективному охопленні основних етапів історії Німеччини, що вимагає додаткових зусиль під час підготовки матеріалів.
3. **Методичні виклики:** Потрібна адаптація навчальних матеріалів до рівня цифрової грамотності учнів та розробка методичних підходів, які

дозволяють ефективно інтегрувати новітні технології в процес вивчення історії Німеччини. У школах може бути різний рівень підготовки учнів до роботи з цифровими інструментами.

Стратегії вирішення проблем:

1. **Технічні рішення:** Для подолання технічних обмежень можна впровадити офлайн-матеріали, такі як друковані ресурси або навчальні відео, доступні для завантаження. Також можна створити банк ресурсів, до якого будуть мати доступ усі учні, що дозволить забезпечити рівний доступ до матеріалів.
2. **Оптимізація часу:** Завдяки чіткому плануванню уроків та використанню експрес-форматів для вивчення окремих тем, вчителі можуть ефективно охопити ключові моменти історії Німеччини. Важливим є також оптимальне використання часу через домашні завдання та проєкти, які можуть бути виконані самостійно учнями в позаурочний час.
3. **Методична підтримка:** Вчителі можуть розробляти спеціальні інструкції для учнів та використовувати диференційований підхід, який дозволить враховувати індивідуальні потреби учнів. Це також включає розробку адаптованих завдань для учнів з різним рівнем підготовки.

Підхід до інтерактивного навчання:

Ефективність навчального процесу можна забезпечити через використання різноманітних цифрових інструментів, таких як **Google Forms** для опитувань, **Kahoot!** для вікторин, а також **Google Classroom** для організації завдань та оцінки результатів. Для стимулювання активності учнів можна використовувати чат-боти або месенджери для підтримки постійного діалогу та зворотного зв'язку.

Ключові фактори для успішного впровадження інновацій:

1. **Готовність вчителя до інновацій:** Вчителі повинні бути готові до змін та бажати впроваджувати нові методи в навчальний процес. Важливо, щоб педагог був гнучким та готовим до адаптації підхід до потреб учнів.
2. **Методична підготовка:** Вчителі повинні мати достатньо часу для підготовки матеріалів, що враховують рівень підготовки учнів та технічні можливості школи.
3. **Технічні можливості школи:** Наявність необхідного технічного забезпечення є ключовим для успішного впровадження цифрових інструментів та гейміфікації.

Успішне впровадження інноваційних методів викладання історії Німеччини залежить від комплексного підходу, що включає як технічні, так і методичні рішення. Важливою складовою є постійний зворотний зв'язок між учнями та вчителем, що дозволяє коригувати процес навчання в залежності від потреб учнів. Навіть використання кількох добре продуманих інноваційних методів може значно підвищити мотивацію учнів і якість навчання.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження проблем викладання історії Німеччини в шкільному курсі всесвітньої історії для 10-11 класів можна зробити такі висновки.

Комплексний аналіз місця та ролі німецької історії у шкільній програмі підтвердив її важливе значення для розуміння історичних процесів XX-XXI століть. Історія Німеччини, зокрема періоди імперії, Першої та Другої світових воєн, а також процеси об'єднання та трансформації країни після падіння Берлінської стіни, є важливими для аналізу міжнародних відносин, політичних і соціальних змін у Європі. Вивчення цих етапів дозволяє учням краще розуміти механізми державотворення, політичної стабільності, а також роль Німеччини в формуванні європейської і світової політики.

Детальне вивчення змісту та структури навчальних програм і підручників показало, що німецька історія, хоча й має чітке місце в курсі всесвітньої історії, часто не отримує достатньої уваги з боку вчителів. У підручниках здебільшого акцентовано на політичних подіях та економічних процесах, тоді як соціально-культурні аспекти, важливі для повного розуміння специфіки німецького суспільства, відображені не в повному обсязі. Це ускладнює учням формування глибокого уявлення про розвиток культури, мистецтва та повсякденного життя в Німеччині.

Виявлено ряд проблем у викладанні німецької історії, серед яких найбільші — це обмежений навчальний час (лише 1-2 уроки на тему), труднощі в освоєнні складної термінології, особливості політичних та економічних процесів Німеччини, а також відсутність сучасних наочних матеріалів. Окремо слід зазначити виклики, пов'язані з дистанційним навчанням, які виникають через технічні обмеження, а також проблеми, спричинені необхідністю адаптації матеріалів до онлайн-формату.

Розроблені методичні рекомендації пропонують систему вирішення цих проблем, зокрема через:

1. **Структурування навчального матеріалу** навколо ключових подій, які мали глобальне значення, таких як об'єднання Німеччини, роль Німеччини в обох світових війнах, а також її політична трансформація після падіння Берлінської стіни.
2. **Активне використання методу історичних паралелей**, зокрема порівняння політичних процесів Німеччини з іншими європейськими країнами, а також між українсько-німецькими відносинами в різні історичні періоди.
3. **Інтерактивні форми навчання**, такі як онлайн-дебати, створення історичних проєктів, використання віртуальних екскурсій та мультимедійних презентацій, які допомагають зробити навчання більш цікавим та динамічним.
4. **Посилення міжпредметних зв'язків**, зокрема поєднання історії Німеччини з іншими предметами (наприклад, літературою та географією), що дає можливість учням краще зрозуміти соціокультурні процеси в Німеччині.
5. **Адаптація методики викладання до умов дистанційного навчання**, використовуючи сучасні цифрові інструменти для створення інтерактивних матеріалів, відеоуроків та інфографік, що дозволяє учням ефективно освоювати складні теми, навіть у разі обмежених можливостей.

Такий підхід дозволить значно підвищити якість викладання історії Німеччини в школах, а також допоможе учням не тільки вивчити основні історичні події, але й краще розуміти роль цієї країни у формуванні сучасного світу.

Запропоновано комплекс інноваційних підходів до викладання історії Німеччини в українських школах, що включає: використання мультимедійних презентацій, організацію проєктного навчання, проведення віртуальних екскурсій, впровадження елементів гейміфікації, застосування технологій штучного інтелекту, реалізацію моделі перевернутого класу, використання інтерактивних таймлайнів та картографічних інструментів. Ці підходи дозволяють зробити навчальний процес більш динамічним та ефективним, підвищити мотивацію учнів та покращити засвоєння матеріалу.

Розроблений у рамках дослідження навчально-методичний комплекс враховує реальні умови та можливості сучасної української школи. Він забезпечує ефективне використання обмеженого навчального часу, пропонує різнорівневий підхід до навчання, містить чіткі механізми оцінювання та може бути адаптований до різних форм навчання. Особливістю комплексу є його гнучкість та можливість оперативного оновлення змісту відповідно до актуальних подій.

Принципово важливим елементом дослідження стала розробка матеріалів про сучасні українсько-німецькі відносини, зокрема про роль Німеччини в підтримці України під час війни та її внесок у дипломатичні, гуманітарні та економічні ініціативи. Це надає вивченню історії Німеччини особливої актуальності та практичного значення, демонструючи учням важливість розуміння історичних процесів для аналізу сучасних міжнародних відносин.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку пов'язані з розробкою нових форматів навчальних матеріалів, вдосконаленням методів дистанційного навчання та створенням адаптивних освітніх ресурсів з урахуванням викликів воєнного часу. Особливої уваги потребує розробка інтерактивних цифрових матеріалів, таких як віртуальні тури по історичних пам'ятках Німеччини, інтерактивні карти, що відображають зміни територіальних меж, а також вдосконалення методів оцінювання в умовах

дистанційного навчання, щоб підтримувати високий рівень залучення учнів до процесу вивчення історії.

Отже, проведене дослідження не лише виявило існуючі проблеми у викладанні історії Німеччини в українських школах, але й запропонувало комплексні рішення для їх подолання, що має важливе практичне значення для вдосконалення історичної освіти в Україні та сприяння кращому розумінню сучасних міжнародних відносин через призму історії Німеччини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

I. Наукова література

1. Гончаренко А. В., Сафонова Т. О. Велика Британія та еволюція колоніальної системи (кінець XIX – початок XX ст.). Сумський історико-архівний журнал. 2020. № 35. С. 60-67.
2. Гребцова І.С. Новітні підходи та методи аналізу історичних джерел : навч.-метод. посіб. Одеса : ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2020. 90 с.
3. Дженкінс С. Стисла історія Англії / пер. з англ. В. Горбатько. Київ: КМ-БУКС, 2023. 336 с.
4. Драч О. О. Зарубіжна історіографія всесвітньої історії. Навчальний посібник. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2015. С. 164.
5. Клець В. К. Посібник до вивчення дисципліни «Історія Великої Британії». Дніпро: ДНУ, 2018. 180 с.
6. Кривошея І., Барвінок О. Історія Великої Британії. Київ: КНТ, 2019. 208 с.
7. Lu Q. Innovation of History Teaching Mode Based on Digital Technology. International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies. 2023. Vol. 18, Issue 2. DOI: 10.4018/IJWLTT.331757
8. Мовчан С., Кипаренко Г. Велика Британія: географія, історія, культура. Львів: ПАІС, 2012. 496 с.
9. Murphy P. Britain as a Global Power in the Twentieth Century // The Oxford Handbook of Modern British History. Oxford: Oxford University Press, 2011. P. 33-75.
10. Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним / пер. з англ. В. Циба. Київ: Наш Формат, 2023. 488 с.
11. French D. British Military Strategy // The Cambridge History of the Second World War / ed. by J. Ferris, E. Mawdsley. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. P. 28-50.

II. Підручники та навчальна література

12. Ладиченко Т. В. Всесвітня історія: (рівень стандарту): підруч. для 10-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Генеза, 2018. 160 с.

13. Ладиченко Т. В. Всесвітня історія: (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Генеза, 2019. 160 с.

14. Ладиченко Т. В., Заблоцький Ю. Всесвітня історія: (профільний рівень): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Генеза, 2019. 224 с.

15. Полянський П. Всесвітня історія (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2018. 256 с.

16. Полянський П. Всесвітня історія (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2019. 256 с.

17. Сорочинська Н. М., Гісем О. О. Всесвітня історія [рівень стандарту]: підручник для 10 кл. закл. загальн. серед. освіти. Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2018. 256 с.

18. Щупак І. Я. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. 208 с.

19. Щупак І. Я. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: УОВЦ «Оріон», 2019. 256 с.

III. Електронні ресурси

20. Англія наприкінці XIX - на початку XX ст. [Електронний ресурс] // Освіта.UA. Режим доступу: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/32273/

21. Диференційоване навчання: навіщо і як проводити [Електронний ресурс] // Нова українська школа. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/dyferentsiojovane-navchannya-navishho-i-yak-provodyty/>

22. Длігач А. Українська освіта потребує глибоких змін [Електронний ресурс] // LB.ua. Режим доступу: https://lb.ua/blog/andrii_dlihach/638896_ukrainska_osvita_potrebuie_glibokih.htm
1

23. Економічні погляди Адама Сміта [Електронний ресурс] // Освіта.UA. Режим доступу: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_history/25184/

24. Evolution of Parliament [Electronic resource] // UK Parliament: Living Heritage. Access mode: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/>
25. English Culture: A Complete Guide [Electronic resource] // Wilderness England. Access mode: <https://wildernessengland.com/english-culture/>
26. Затверджена оновлена Типова освітня програма для 5–9 класів [Електронний ресурс] // Нова українська школа. Режим доступу: <https://nus.org.ua/news/zatverdzhena-onovlena-typova-osvitnya-programa-dlya-5-9-klasiv-najgolovnishih-zminy/>
27. Кривчик Г. Г. Порівняльний метод в історичних науках та навчанні [Електронний ресурс] // Academia.edu. Режим доступу: https://www.academia.edu/110119930/Порівняльний_метод_в_історичних_науках_та_навчанні
28. Любченко В. В. Візуалізація інформації на уроках історії [Електронний ресурс] // Освітній портал "Генезум". Режим доступу: <https://genezum.org/library/vizualizaciya-informacii-na-urokah-istorii>
29. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna_serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf
30. Навчання на основі проєктів [Електронний ресурс] // PG Group. Режим доступу: <https://pg-group.online/navchannya-na-osnovi-proektiv/>
31. Nicholas T. Technology, Innovation and Economic Growth in Britain Since 1870 [Electronic resource] // Harvard Business School Working Paper. Access mode: https://www.hbs.edu/ris/Publication_Files/tech_ceshb_927ab42e-ec59-403b-809c-c0c616e9406e.pdf
32. Одерій Т. В. Організація самостійної роботи учнів на уроках історії [Електронний ресурс] // Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/dopovid-na-temu-organizacia-samostijnoi-roboti-ucniv-na-urokah-istorii-423100.html>

33. Олізько Ю. Міждисциплінарний підхід як засіб реалізації основних дидактичних принципів навчання [Електронний ресурс] // КПІ. Режим доступу: https://kamts1.kpi.ua/sites/files/files/olizko_mizhdestsyplinaryi.pdf
34. Онлайн-інструменти для візуалізації матеріалу [Електронний ресурс] // Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/c/news/post/5839>
35. Організація дистанційної форми освіти в ЗЗСО в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] // Українська Гельсінська спілка з прав людини. Режим доступу: <https://www.helsinki.org.ua/articles/orhanizatsiia-dystantsiynoi-formy-osvity-v-zzso-v-umovakh-voiennoho-stanu-na-shcho-potribno-zvernuty-uvahu/>
36. Переваги штучного інтелекту в освіті [Електронний ресурс] // Undetectable AI. Режим доступу: <https://undetectable.ai/blog/uk/переваги-ай-в-освіті/>
37. Поняття позакласної та позашкільної виховної роботи [Електронний ресурс] // Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/blogs/poniattia-pozaklasnoi-ta-pozashkilnoi-vykhovnoi-roboty-kharakterystyka-orhanizatsiinykh-form-vy-khovnoi-roboty-masovi-hrupovi-ta-individualni-85174.html>
38. Промислова революція в Англії, Франції та Німеччині [Електронний ресурс] // Освіта.UA. Режим доступу: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24828/
39. Savage O., Pratt B. The History of UK Civil Society [Electronic resource] // INTRAC Briefing Paper 38. Access mode: <https://www.intrac.org/wp-content/uploads/2016/09/Briefing-Paper-38-The-history-of-UK-civil-society.pdf>
40. Сім унікальних прикладів та моделей перевернутого класу [Електронний ресурс] // AhaSlides. Режим доступу: <https://ahaslides.com/uk/blog/7-unique-flipped-classroom-examples-and-models>
41. Скасків Г.М., Голдис В.М. Віртуальні тури та віртуальні екскурсії [Електронний ресурс] // ТНПУ ім. В. Гнатюка. Режим доступу: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16981/1/Skaskiv_Holdys.pdf

42. The UK Legal System [Electronic resource] // Bodleian Law Libraries: University of Oxford. Access mode: <https://libguides.bodleian.ox.ac.uk/law-uklaw/legalsystem>

43. Williams M. J. The United Kingdom's Role in the World [Electronic resource] // Center for Strategic and International Studies. Access mode: <https://www.csis.org/analysis/united-kingdoms-role-world>